

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน
สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร
A Study of Guideline for Learning and Teaching Development of
Teachers and Students in Phrapariyattidhamma School

พระมหาอัมราช อมรเสวี (เหม้ง)

PhramahaAummarach Amarasevi (Hamang)^๑

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai^๒

ยุทธีวีร์ แก้วทองใหญ่ Yudthavee Kaewthongyai^๓

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จำนวน ๓๕๐ รูป/คน และแบบสอบถามนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน ตรวจสอบค่า IOC และได้ค่าความสอดคล้องของ IOC เท่ากับ ๐.๘-๑ จากนั้นนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมายที่เป็นนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนวัดทองธรรมชาตวิหาร เขตคลองสาน จำนวน ๓๐ ฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ ๐.๘๖๓ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๐ รูป/คน และเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน ๗ ท่านให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสถิติวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความคิดเห็นครูและนักเรียนทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) กรณีตัวแปรมากกว่าสองกลุ่มทางเดียว (One Way Anova) ทางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ระบุด้วยวิธีการของเซฟเฟ โดยกำหนดระดับสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร

ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรมีเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ได้เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๔ นอกจากนี้ใน

^๑สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเด็นของหลักสูตรมีเนื้อหาสาระมากเป็นเหตุให้นักเรียนเรียนไม่ทันเวลา พบว่าอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๑.๑๐ เป็นลำดับสุดท้าย

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทราบทุกครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๒ นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องของครูมีเทคนิคการสอนแต่ละครั้งมีความหลากหลาย ก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๙ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๗ เป็นลำดับสุดท้าย

ด้านสื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าด้านครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๐ นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องของครูใช้สิ่งแวดล้อมเป็นสื่อการเรียนรู้ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เรียนรู้ตนเองจากสภาพจริง อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๔๙ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๙ เป็นลำดับสุดท้าย

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพบว่าครูมีการประเมินผลการเรียนประจำปีทุกภาคการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๕ นอกจากนี้ในประเด็นการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนสอดคล้องกับแผนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๘๑ เป็นลำดับสุดท้าย

แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๑) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ครูสอนควรศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสอน ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ๔) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ควรมีเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลและเครื่องมือที่ทันสมัยและเพียงพอ

คำสำคัญ : การพัฒนา, พระปริยัติธรรม แผนกธรรม, การเรียนการสอน

Abstract

This Research had the objective as 1. To study of Learning and Teaching of Teachers and Students in Phrapariyattidham School Bangkok. 2. To study guideline for Development of Learning and Teaching of Teachers and Students in Phrapariyattidham School Bangkok. 3. To study the suggestions and guideline for Development of Learning and Teaching of Teachers and Students in Phrapariyattidham School Bangkok. The Research Method was question for teachers' concept and students in Phrapariyattidham institute as concern about for Development of Learning and Teaching of Teachers. The example group from teachers and students in Phrapariyattidham institute as number 350 persons. The

questions were taken for expertise 5 persons to prove value IOC and consistency value IOC as equals 0.8-1. After that took them to experiment with another group who were students in Phrapariyattidham at Thongdhammachat institute Klongsan District as number 30 pieces, and then could get confidence value from questionnaire as 0.863, and then took them recorded data with an example group as number 350 persons, and then took interview data from director of Phrapariyattidham as number 7 persons, can get a quality data by analyze statistic and mean as percentage and Standard Deviation, and the comparing with teachers and students concept from t-test and F-test by case study more than two groups by One Way ANOVA, and have significant as 0.05 with both way by Scheff by mean of a significant as 0.05.

The results were found that:

Learning and Teaching of Teachers and Students in Phrapariyattidham School Bangkok :

Part for curriculum learning and teaching had found that, it had substance absolute for learning as the most revel and average value as 4.55 and had standard deviation as 0.64, after these the condition of curriculum had absolute and cause of timeless learning had found that as more revel too. An average as 3.88 and have standard deviation as 1.10 at lasting.

Part for learning and teaching management had found that teacher names the objective for students to know every time and the questioners answers have satisfy as more revel and have significant as 4.45 and have standard deviation as 0.72. After that the condition for teachers have techniques teaching more style in one time as more revel too and had significant as 4.49 and have standard deviation as 7.67 at lasting.

Part for learning and teaching when consider by each condition had found that teacher used media with more teaching as more revel and had significant as 4.41 and have standard deviation as 0.70. After that the condition as teacher uses environment media, that was made students analyzed and could be self-learning from fact as have more revel too and have significant as 4.49 and had significant as 0.79 at lasting.

Part for evaluation from learning and teaching had found that teachers have evaluated every semester had more revel and had significant as 4.44 and have significant as 0.75. After that have conditions for evaluation from students' activities absolutely with lesson plan as more revel significant as 4.20 and had significant as 0.81 at lasting.

The guideline to develop learning and teaching PhrapariyattidhamDhamma Division : 1) Part for curriculum teacher should make sense and understand substance for preparing before teaching. 2) Part for management should have more activities for join learning and teaching. 3) Part for media should have innovation and new technology as for present-day. 4) Part for result and evaluation should have benchmark for them and media as new and sufficient for them.

Keywords : Development, PhrapariyattidhamDhamma Division, Learning and Teaching.

บทนำ

การศึกษาเป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข การศึกษาเป็นเทคนิคหรือเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมเจตคติและวัฒนธรรมในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และสังคมโลก อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และค่านิยมตลอดจน วัฒนธรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทุกอย่างด้านการศึกษา ได้ถูกดำเนินการโดยสถาบันและองค์กรต่างๆ ด้วยแนวทางและยุทธวิธีที่แตกต่างกันหรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า บรรดากิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในองค์กรและช่วยให้การดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมเกิดจากการบริหารการศึกษา (พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร, ๒๕๕๕)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมขั้นพื้นฐานและขั้นกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาของทางราชอาณาจักรในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เป็นการเรียนพระธรรมวินัยที่นักปราชญ์ได้แปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทยแล้ว โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอกมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั่วไปสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึงอันจะเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่สัมมาปฏิบัติตลอดจนสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป คือมุ่งเน้นการพัฒนาศานตทายาทให้มีคุณภาพและเพียงพอแก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีการจัดการเรียนการสอนปัจจุบันได้แก่ ครูสอนพระภิกษุและสามเณรที่เรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติ

ธรรมแผนกบาลี และพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาบางส่วน และครูสอนจริยศึกษาหรือวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์นั้นมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน เพราะไม่ได้เรียนวิชาชีพครู ไม่ได้เรียนวิชาจิตวิทยา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๔: ๕๕) และสอดคล้องกับรายงานการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ พบว่า ด้านครูผู้สอนนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมยังขาดแคลน ครูที่มีความรู้แตกฉานมีน้อยมาก ขาดประสบการณ์การสอนเป็นระบบที่สอนน้องส่วนใหญ่ทำหน้าที่ในด้านอื่นๆ ด้วย ทำให้ไม่มีเวลาค้นคว้าและเตรียมการสอน ขาดการส่งเสริมอบรมวิชาการศึกษา และขาดขวัญกำลังใจจากสภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมดังที่กล่าวมาได้แสดงให้เห็นว่าประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสำนักเรียนต่างๆ ในการที่จะผลิตบุคลากรทางพระศาสนาที่มีความรู้ความสามารถนั้นยังอยู่ในระดับต่ำและลดลงเรื่อยๆ หากไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รู้ ได้ปฏิบัติตาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอีกด้วย ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยที่สำคัญหลายๆ ด้าน ทั้งด้านผู้บริหาร นักเรียน โรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนของครู พระ สอน พระ ปริ ยัติ ธรรม เป็นองค์ประกอบที่มีสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนดำเนินไปเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการเรียนรู้และคุณภาพของนักเรียน ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูงเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางและสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่าทัน

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม เพราะในการจัดการเรียนการสอนนั้นครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสร้างปัญญา และจิตวิญญาณ (ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา, ๒๕๔๓: ๗-๑๙) ในส่วนของนักเรียนนั้นก็มีความปัญหาในการศึกษาหลายประการด้วยกันเช่นไม่ค่อยมีเวลาในการดูหนังสือ ไม่ค่อยใส่ใจในการเรียน เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของคณะสงฆ์ไทย เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน พระ ปริ ยั ตี ธิ ร ร ม แ ผ น ก ธิ ร ร ม ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เกิดผลดีแก่สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร

๒. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร

๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร นั้นใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ระหว่างงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ

๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ประชากรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่ศึกษาในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๐๓ สำนักเรียน มีพระภิกษุสามเณรรวมจำนวน ๓,๙๘๑ รูป

๒) กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้จากกลุ่มประชากรโดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, ๒๕๕๓ : ๔๙) จากการคำนวณ ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ± 5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ ๓๕๑ ตัวอย่าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ทั้งหมดคือจำนวน ๓๕๑ รูป

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ผู้วิจัยได้ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อขอรับหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยัง สำนักเรียนวัดราชสิงขร, สำนักเรียนคณะเขตบางคอแหลม วัดเรือยศสุทธาราม, สำนักเรียนวัดยานนาวา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ร่วมมือและแบบสอบถามไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการ สำนักเรียนวัดราชสิงขร, สำนักเรียนคณะเขตบางคอแหลม วัดเรือยศสุทธาราม, สำนักเรียนวัดยานนาวาพร้อมทั้งอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนตามที่ระบุไว้

๓) ผู้วิจัยได้ไปติดต่อด้วยตนเองกับผู้อำนวยการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมโดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุและสามเณรที่ศึกษา

ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม นั้นเก็บข้อมูลโดยอาศัยแบบสอบถาม โดยอาศัยครูผู้สอนประจำเป็นผู้รวบรวม

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

๑) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำ มาหาค่าความถี่(Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

๒) การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม ในรายด้านทั้ง ๔ ด้าน นำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินค่าระดับความคิดเห็นเฉลี่ย

๓) วิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

๔) นำแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการวิเคราะห์และแจกแจงความถี่

สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร

๑) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า หลักสูตรมีเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ได้เหมาะสมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด นอกจากนี้ในประเด็นของหลักสูตรมีเนื้อหาสาระมากเป็นเหตุให้นักเรียนเรียนไม่ทันเวลา พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนให้นักเรียนได้ทราบทุกครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องของครูมีเทคนิคการสอนแต่ละครั้งมีความหลากหลาย ก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เป็นลำดับสุดท้าย

๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าด้านครูใช้สื่อการเรียนรู้อันหลากหลายในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องของครูใช้สิ่งแวดล้อมเป็นสื่อการเรียนรู้นักเรียนคิดวิเคราะห์เรียนรู้ตนเองจากสภาพจริง อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๔) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าครูมีการประเมินผลการเรียนประจำปีทุกภาคการศึกษา อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ในประเด็นการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนสอดคล้องกับแผนการสอนอยู่ในระดับมาก

สภาพปัญหาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานครดังนี้

๑) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่าปัญหาด้านเวลาเรียนและเวลาสอนมีน้อยเกินไป ถ้าสามารถเพิ่มระยะเวลาการเรียน การสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระในการเรียนรู้จะทำให้ผลการเรียนการสอนดีกว่านี้เนื้อหาของหลักสูตรมีพอประมาณกับการศึกษาของนักเรียนอาจจะเป็นเวลาการเรียน การสอนแต่

เนื่องจากนักเรียนจะต้องเรียนภาษาบาลีด้วยทำให้การเรียน การสอนนักเรียนมีเวลาน้อยลงจึงจำเป็นต้องจัดเวลาการเรียน การสอนให้เหมาะสมกัน อายุผู้เรียนแตกต่างกัน การเรียน การสอนหลักสูตรเดียวกันทั้งหมดแต่ภูมิความรู้ของผู้เรียนต่างกันมากทำให้เกิดปัญหามากถ้าสามารถแบ่งกลุ่มอายุผู้เรียน เนื้อหาที่เรียนได้ก็จะสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนกระทำไต่ยากเนื่องจากระยะเวลาการเรียนมีน้อยควรมีการจัดการเปิดภาคการเรียนการสอนก่อนกำหนดเพื่อให้เด็กนักเรียนมีเวลาปรับตัวหรือให้มีเวลาเรียนเพิ่มมากขึ้นนักเรียนไม่สนใจในการเรียนการสอนเท่าที่ควรอาจเป็นเพราะอายุที่แตกต่างกันบ้างหรือครูสอนไปตามหน้าที่ไม่มีสื่อ นวัตกรรมที่จูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ ผู้บริหารจัดการการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียน เป็นจุดศูนย์กลางมากขึ้นอีกครู นักเรียน บุคลากรการศึกษาไม่ได้รับการประสานความร่วมมือกันซึ่งจะต้องมีกิจกรรมสัมพันธ์การมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการเรียน การสอน

๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเมื่อเทียบกับนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แล้วมีน้อยไม่ทั่วถึง ควรมีการส่งเสริมและอบรม ศึกษาดูงานให้เกิดประสิทธิภาพอันทันสมัยและ นำเทคโนโลยีในปัจจุบันมาช่วยเสริมสื่อการเรียน การสอนให้มากและให้สอดคล้องสอดคล้องกับข้อสอบมีไม่พอเพียงกับนักเรียน ครูต้องอำนวยความสะดวกเอกสาร ที่เกี่ยวข้องข้อสอบให้นักเรียนอย่างพอเพียงควรรับการสนับสนุน

งบประมาณจากผู้ต้องการอุปการะงบประมาณซื้อ วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย จากผู้สนใจในอาชีพต่างๆ

๔) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่า ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล ครูได้ สอนเสร็จจะต้องมีการวัดผลประเมินผลการ เรียนการสอนส่วนใหญ่จะทำให้ทำแบบฝึกหัดหรือ แบบทดสอบหลังการเรียนการสอน แต่ปัจจุบัน การทำแบบฝึกหัดอย่างเดียวไม่พอเพียงต่อการ วัดผลประเมินผลเพราะจำเป็นต้องนำผลมา แก่ไขและส่งเสริมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป ของนักเรียนแต่ละรูป ครูควรอำนวยความสะดวกในการทดสอบเองหลายๆ ครั้งก่อนที่จะ ให้ไปประเมินจากผลสอบปลายภาคจาก สนามหลวงซึ่งถ้าเกิดการผิดพลาดจะไม่สามารถ แก่ไขได้

๓. แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๑) ด้านหลักสูตร การเรียนการสอน ครูสอนควรศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียม ความพร้อมก่อนเข้าสอน ๒) ด้านการจัดการ เรียนการสอน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายในการ จัดการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียน การสอน ควรมีสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม ใหม่ที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ๔) ด้านการ วัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ควรมี เกณฑ์การวัดผลและประเมินผลและเครื่องมือที่ ทันสมัยและเพียงพอ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน สำนักเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่จะนำมา อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนพระ ปริยัติธรรมแผนกธรรม ๑) ด้านหลักสูตรการ

เรียนการสอน ครูสอนควรศึกษาทำความเข้าใจ เนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสอน ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควร มีสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ๔) ด้านการวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอน ควร มีเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลและเครื่องมือที่ทันสมัย และเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครู สาทกิจไพศาล (ธรรมจินดา) (๒๕๕๘) ที่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียน การสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ด้านหลักสูตร ควร มีแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอนให้ทันสมัยและครูสอนควรทำความเข้าใจ หลักสูตรให้มีความชัดเจน มีกระบวนการพัฒนา หลักสูตรให้มีเนื้อหาสาระเข้าใจง่ายไม่ใช้ทำตาม หน้าที่/ภารกิจที่มอบหมาย ด้านการจัดการเรียน การสอน ควร มีแหล่งการเรียนรู้หลักธรรมแก่นักเรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่นักเรียน ด้านการใช้ สื่อการเรียนการสอน ควร มีการส่งเสริมและสนับสนุนครูสอนพระปริยัติธรรมให้มีอุปกรณ์ การเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ควร มีเกณฑ์วัดผลและประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อนำผลการวัดและประเมินผลไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติ ธรรมต่อไป ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระ ครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร (แยมเดช) (๒๕๕๕) ผลการศึกษาพบว่า ด้านหลักสูตรการเรียน การสอน ควร จัดให้มีคณะกรรมการบริหารที่ชัดเจน และ ควร มีการ จัด การ เรียน รู้ ให้ ตรง กับ วัตถุประสงค์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควร จัดกิจกรรมที่ประกอบการเรียนรู้และ

น่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น ด้านสื่อการเรียน การสอน ควร เพิ่มสื่อการเรียนการสอนให้มาก และทันสมัยด้านการวัดผลและประเมินผลการ เรียนการสอน ควร นำผลการเรียนของนักเรียน มาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุเมธา ยุระ ชัย (๒๕๕๐) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการ จัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์โรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดสระบุรี คือ ๑) ด้านหลักสูตรการสอน ควรขอความร่วมมือจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องช่วยกับพิจารณาปรับปรุง เนื้อหาในแต่ละวิชา ครูผู้สอนต้องประยุกต์ เนื้อหาให้เหมาะกับสภาพสังคมปัจจุบันและ สอดคล้องกับระยะเวลาเรียน และควรออก กฎระเบียบหรือจัดตารางเรียนให้เป็นระบบมี มาตรฐานและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรมี วิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หรือการเรียนรู้ แบบบูรณาการและผู้บริหารสำนักเรียนหรือ โรงเรียนควรให้ความสำคัญในการอบรมวิธีการ สอนหรือจัดให้มีพระนิเทศมาช่วยดูแลนิเทศการ ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนแก่ ครูผู้สอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอน ควรคำนึงถึงความสอดคล้องสัมพันธ์กับ องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น เนื้อหา วัตถุประสงค์ เลือกสื่อที่น่าสนใจทันสมัย เหมาะกับวัยและ กิจกรรมผู้เรียนและผู้บริหารสำนักเรียนควรมี การจัดสรรงบประมาณด้านสื่อการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนในการเรียนการสอน และ ๔) ด้าน การวัดและประเมินผล ควรคำนึงถึงการวัดและ ประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้เครื่องมือที่ หลากหลาย มีการวัดและประเมินทั้งด้านผู้เรียน และด้านผู้สอน และผู้บริหารควรให้ความสำคัญ ในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ

ประเมินตามสภาพจริงแก่ครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ควรสร้างรูปแบบของหลักสูตรการเรียนการสอนให้ชัดเจน ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาสาระเข้าใจง่ายครูสอนควรศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสอน

๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนควรมีแหล่งการเรียนรู้หลักธรรมที่เพียงพอและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกให้นักเรียน

๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน ควรมีสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ

๔) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ควรมีการติดตามผลการเรียน มีการวัดผลอย่างสม่ำเสมอและ ควรมีเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยและเพียงพอ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ผลจากการวิจัยทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากยังพบประเด็นปัญหาที่ควรนำไป

ปฏิบัติการต่อไป คือเรื่องการบริหารจัดการการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย

๒) ผลจากการวิจัยทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากยังพบประเด็นปัญหาที่ควรนำไปปฏิบัติการต่อไป คือเรื่องสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมกรุงเทพมหานคร” ในกลุ่มประชากรที่กว้างและหลากหลายมากขึ้นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างทั่วถึง

๒) ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยในด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่จะส่งเสริมแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนจุดต่อๆ มาเสริมเป็นจุดเด่นตามสมัย

๓) ควรทำการศึกษาวิจัยกระบวนการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่กำลังได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาทางสังคม ปัญหาความรุนแรง ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางครอบครัวทั้งสิ่งยั่วยุและอุปสรรคต่างๆ

๔) ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างมากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด

บรรณานุกรม

- ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา. (๒๕๔๓). การพัฒนาระบบการสอน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. ๑ (๒): (มีนาคม-เมษายน) : ๗-๑๙.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ, (๒๕๕๓). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์.
- พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร (แย้มเดช). (๒๕๕๕). การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร (แย้มเดช). (๒๕๕๕). การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสารกิจไพศาล (ธรรมจินดา). (๒๕๕๘). แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเมธา ยุระชัย. (๒๕๕๐). สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๔). รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่อง การศึกษาของคณะสงฆ์กับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.